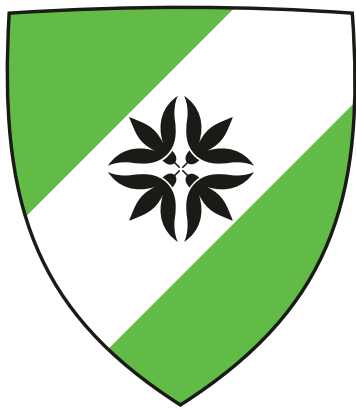

Rändnäitus soomusrong nr 7 „Wabadus“

Aastatel 1918–1920 toimus Eesti Vabadussõda, mille võitmisel ja Eesti riigi iseseisvuse kehtestamisel mängisid olulist rolli soomusrongid.

16. novembril jõudis Lüganeuse valda, Kiviõli viiendale raudteele rändnäitus soomusrong nr 7 „Wabadus“, mida nädala jooksul oli kõigil valla elanikel võimalus külastada. Lisaks huvilistele oli soomusrongi jõudmist Kiviõlli tervitama tulnud Toomas Kiho EV100 korraldustoimkonnast, Kaitseliidu Alutaguse malevkonna kaitseliitlased nii Lüganeuse kui Jõhvi malevkonnast, Kiviõli Kunstide Kooli muusikaline kollektiiv „Põmmutajad“ ning lõdtsaga esitas vabadussõjaaegseid laule Martin Müller. Nädalaga külastas Kiviõlis soomusrongi 2507 inimest.

Rong alustas teekonda Kehrast käesoleva aasta 4. jaanuaril, mil möödus sada aastat otsustavast lahingust, mis peatas Tallinna poole suunduvad vaenlaste üksused. Soomusrongi teekond kunagisel rindejoonel lõppes veebruaris Valgas, kuid pärast lahingutee marsruudi läbimist on rong liikunud mööda olemasolevaid raudteid üle terve

Eesti ning on peagi oma teekonda lõpetamas Narvas. Kui Vabadussõjas oli soomusrongi roll kanda lahingmoona ja sõdureid, siis nädisrongi „Wabadus“ ei ole otseselt ühegi toliaegse rongi koopia. Rongis oli võimalik tutvuda Vabadussõja, soomusronge ja selle kangela si tutvustava näitusega. Taasloodud soomusrong on ehitatud olemasolevast materjalist – samamoodi nagu soomusrongid sada aastat tagasi ning selle koosseisu kuuluvad suurtükivagun, kuulipilduja vagun, dessantvagun, sanitaarvagun ja katteplatvormil asuv soomusauto „Estonia“.

Soomusrong nr 7 „Wabadus“ on valminud Eesti Vabariik 100 korraldustoimkonna, Sõjamuuseumi ja Operaili koostöös. Näituse teekonda on panustanud Eesti Raudtee, Kaitseliit ja kohalikud omavalitsused ning siin, Lüganeuse vallas kuulub eriline tänu ka Ida päästkeskus Kiviõli päästekomandole, kes siin viibitud ajal varustas näitust vajaliku elektriga.

LVL

Fotod: Viivian Päll

TASUB TEADA

Jäätmeveo põhimõtetest ja jäätmeveost vabastamisest Lüganuse vallas

Jäätmehooldusele kohaldatakse „Lüganuse valla jäätmehoolduseeskiri“ nõudeid, milles on määratud kindlaks jäätmehoolduse korraldamise nõuded, jäätmeliigid, millele kohaldatakse korraldatud jäätmevedu, veopiirkonnad, vedamise sageduse ja aja, jäätmeveo teenustasu suuruse ning järelevalve jäätmekäitluse üle. Eeskirja täitmine omavalitsuse haldusterritooriumil on juriidilistele ja füüsilistele isikutele kohustuslik. Korraldatud jäätmeveo teenuste kontsessiooni riigihanke tulemusena on valitud vedajaks aktsiaselts Ragn-Sells.

Säästmaks jäätmeveole kuluvaid summasid, taotleavad inimesed korraldatud jäätmeveost vabastamist. Põhjused selleks on eranditult majanduslikud. Taotluste esitajad toovad oma taotlustes välja, et kinnistul ei elata alaliselt, vaid ainult suveperioodil. Seaduse järgi vabastatakse elanik jäätmeveoga liitumisest üksnes erandkorras. Lisaks korraldatud jäätmeveost vabastamise taotlusele tuleb esitada kohalikule omavalitsusele kirjalik kinnitus, et kinnistul ei ole aasta kestel elatud või kinnistut ei ole kasutatud (näiteks väljavõte eelmise aasta elektritarbimise kohta), mille järgselt kohalik omavalitsus hindab, kas erandi tegemine on konkreetset juhul võimalik. Kui omavalitsus leiab, et seadus ei võimalda jäätmevaldajat korraldatud jäätmeveost vabastada, siis seda ka taotlejale selgitatakse.

Olulisteks põhjusteks saavad olla üksnes erilised ja põhjendatud asjaolud avaldalajal, milleks ei ole hooajaline kinnistul mitteelamine, ega põhjendus, et tekkivaid jäätmeid käideldakse põhielukohajärgses jäätmeveopiirkonnas. Kui isik kasutab suvilat harva ning jäätmeid tekib vähe, ei ole see iseenesest põhjuseks, et kohaldada erandit. Kui isik on mitme kinnisasja omanik, siis on ta ka niisama mitmes kohas jäätmevaldaja. Jäätmeveost vabastamiseks ei anna alust pelgalt see, et inimene ei ela kogu aeg samas kohas. Neid asjaolusid on võimalik arvestada ka korraldatud jäätmeveo raames nn kliendilepingu kaudu (jäätmekonteinerite tühjendamissagedust vähendatakse, jäätmevaldajad sõlmivad mitme naabriga või terve aiandusühistu peale konteineri ühiskasutuslepingu ning kasutavad ühist konteinerit või kasutavad killette konteineri asemel).

Kokkuvõttes näitab jäätmeveoga liitumisest vabastamise probleemika erahuvi ja avaliku huvi põrkumist. Avalikus huvis on võimalikult puhas keskkond ja kõigile ühetaoliselt korraldatud jäätmevedu ning veendumus, et jäätmed ei satu loodusesse, neid ei põletata vms; erahuvis on mitte rahastada jäätmeveo kui süsteemi toimimist ja saada oma jäätmetega hakkama võimalikult kokkuhoidlikult. Kohtupraktika lahendab selle vastasseisu ühemõtteliselt avaliku huvi kasuks. Suvilas hooajaline elamine või mitmes kohas elamine iseenesest ei ole nendeks alusteks, et isikut jäätmeveost vabastada. Kulused saab kokku hoida jäätmevedajaga lepingutingimustes kokku leppimise teel.

Artikli koostamisel on kasutatud Riigikohtu Õigusteabe osakonna kohtupraktika analüüsi tulemusi www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analysid/2011/analys_jaatmeveoga_liitumine_1_kanger.pdf.

Arvo Sirel
Keskkonnaspetsialist

Oktoobrikuu volikogus

Lüganuse Vallavolikogu uuendas kaht vallale väga olulist strateegilist arengudokumenti - Lüganuse valla arengukava aastateks 2018-2028 ja eelarvestrateegia aastateks 2019-2023. Need dokumendid on aluseks eri eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele. Neis kajastatakse majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna ja rahvastiku tervise arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi, probleemide ja võimaluste hetkeolukorra analüüsi, tegevusvaldkondade strateegilisi eesmärgi ja eesmärkide täitmiseks vajalikke tegevusi arengukava perioodi lõpuni. Eelarvestrateegia on arengukavast tulenev selgitustega finantsplaan, mis on arengukava osa.

Arengukava ja eelarvestrateegia on aluseks valla eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel, varaga tehingute tegemisel, investeringute kavandamisel ning investeringuteks toetuse taotlemisel.

Olulisteks punktiks istungi päevakorras oli „Avaliku ürituse korraldamise ja pidamise nõuded“, mis on välja töötatud selleks, et ühtlustada üle valla ürituste pidamise kord.

Määruses sätestatakse nõuded avalike ürituste korraldamiseks ja

pidamiseks Lüganuse vallas eesmärgiga tagada avalik kord valdas toimuvatel avalikel üritustel. Ilutulestiku korraldamine valla territooriumil toimub lõhkematerjaliseaduses sätestatud tingimustel ja korras.

Avaliku ürituse korraldamise loa saamiseks esitab ürituse korraldaja vallavalitsusele loa taotluse koos vajalike dokumentidega kirjalikult või elektrooniliselt digitaalselt allkirjastatuna vähemalt 10 päeva enne ürituse toimumist.

Määrusega on võimalik tutvuda Lüganuse valla veebilehel lyganuse.ee/eeskirjad-ja-korrad2 või riigiteataja.ee/akt/407112019015.

Ida-Viru Turismiklastri osalemise jätkamine

Ida-Viru Turismiklastri tegutseb meie maakonnas 2009. aastast. Käesoleva aastaga lõpeb järjekordne lepinguperiood 2017-2019. Viimasel lepinguperioodil on olnud nii Lüganuse valla kui Kiviõli linn turismiklastri partnerid, selle kohta on otsused vastu võetud volikogudes.

Ida-Viru Turismiklastri tegevusi koordineerib SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus, kes tegi ettepaneku uueks lepinguperioodiks osalemiseks turismiklastri kõikidele omavalitsustele.

Oluliselt tänu klastripartneri-

te pikaajalisele panustamisele on toimunud suur muudatus: Ida-Virumaa on saanud populaarseks. Maakonna negatiivne maine on taandumas ja turistide jaoks on sündinud uus populaarne sihtkoht. Turism on teinud arenguhüppe. See puudutab otseselt ka Lüganuse valla, sest turismiklastri loodud hea maine tõmbab turiste meie erinevatesse atraktiivsetesse paikadesse nagu Aidu Veekeskus, Tulivee Külastuskeskus, Kiviõli Seikluskeskus.

Turistide arvu kasv on tekitanud olulise murrangu ettevõtluskeskustis. 2019. aastal on lisandunud piirkonda pea sama palju voodikohti kui viimase kümne aasta jooksul kokku. Mitmed neist just Lüganuse vallas (Karukella Puhkemaja, Tulivee hotell, Tuhamäe hosteli lisamaja).

Turismiklastri tegevuses osalemine on ennast igati õigustanud, selles jätkamist järgmisel lepinguperioodil 2020-2023 toetasid kõik Lüganuse Vallavolikogu liikmed.

Ida-Viru Haridusklastri käivitamise osalemine

Ida-Virumaa haridusklastri loomise idee tekkis Ida-Viru Maakonna arengustrateegia 2019-2030+ koostamise käigus. Ida-Virumaa haridusklastri toimimismudeli koostamist toetab Euroopa Sot-

siaalfondi meede „Kohaliku omavalitsuse üksuste koostöö- ja juhtimisvõimekuse tõstmine.“ Ida-Viru Haridusklastri käivitamist korraldab Ida-Viru Ettevõtluskeskus. Ettepanek osaleda haridusklastri käivitamise projektis partneritena on tehtud kõikidele maakonna omavalitsustele, maakonnas tegutsevatele kõrgkoolidele, kutsehariduskeskustele, riigigümnaasiumidele ja suurematele ettevõtetele nagu Eesti Energia ja Viru Keemia Grupp.

Projekti eesmärgiks on käivitada Ida-Virumaal erineva valdkonna partnereid ühendav haridusklastri, mis ühiselt arendab ja koordineerib maakonna haridusvaldkonda, kasvatab maakonnas pakutava erinevate tasemete hariduse kvaliteeti, sidustab erinevaid haridustasemeid, arendab maakonna haridussüsteemis ettevõtlushoiakuid, sidustab haridust paremini ettevõtlusega ning tutvustab maakonna haridusvaldkonna võimalusi maakonnas ja väljaspool. Projekti periood on kaks aastat.

Lüganuse Vallavolikogu võttis vastu otsuse osaleda partnerina Ida-Viru Haridusklastri käivitamiseks algatatud projektis.

Dmitri Dmitrijev
Vallavolikogu esimees

Mahukad investeringuprojektid on lõpusirgel ja uued algamas

Lüganuse Vallavalitsuse kommunaalmajanduse, ehituse, planeerimise, arengu ja varahalduse osakond viib jätkuvalt ellu suu-remaid ja väiksemaid investeringuprojekte. Mitmed neist on alustatud juba Kiviõli linna poolt enne ühinemist, kuid projektid on mitmeaastased ja oma kõrghetke on saavutanud käesoleval aastal. Lisandunud on uusi projekte. Lõppev 2019. aasta on olnud selles osas hästi tõine ja aktiivne.

6. novembril lõppes mahukas Kiviõli linna tänavavalgustustaristu renoveerimise projekt, mille käigus rajati uut taristut aga vahetati ka välja olemasolevatel postidel paiknevaid valgusteid LED-valgustite vastu. Projekt jätkub loodetavasti järgmisel aastal Kiviõli linna territooriumil raudteest põhjapoole jääval alal, mille koosseisus on järgmised tänavad: Mäe, Kalda, Raja, Vahe, Elektri, Põik, Pikk, Posti, Lõuna, Koidu, Paju, Spordi, Põõsa, Vabrikuri, Kauba, Aasa, Muru, Põllu, Tööstuse, Kaevurite, Alutaguse, Piiri, Õpetajate, Laste, Turu, Raudtee, Herne ning õunapuupargi maa-ala Kiviõlis. Ootame vastavat otsust.

15. novembril oli viimane lepingujärgne päev Kiviõli lasteaia Kannike rekonstrueerimistöödel. Seal oli tegemist energiatõhususe projektiga, mille käigus ehitati välja täiesti uus soojustagastusega ventilatsioonisüsteem, rekonstrueeriti küttesüsteem, vee- ja kanalisatsioonitorustikud, täiendati valgustust, paigaldati uued välisüksed ja päikesekaitse kardinaad. Rajati esmakordselt valla hoonel päikesepaneelide süsteem 35 kW.

30. detsembrini on pikendatud Kiviõli esmatasandi tervisekeskuse rekonstrueerimistööd. Tervisekeskuse tarbeks rekonstrueeritakse amortiseerunud Kiviõli polikliiniku hoone teine korrus perearstide vastuvõturuumideks ning tugiteenusteks. Esimesele korrusele raja-

Lasteaed Kannike sai endale päikesepaneelide süsteemi.

takse apteegiruumid ning tegevust jätkab Ida-Viru Keskaigla eriarstide vastuvõtt. Paigaldatud on lift, mis viib 2. korrusele. Vana polikliinikumaja saab nende tööde käigus täiesti uue ilme ja sisu.

Novembri keskpaigas võtsime vastu ehitustööd Kiviõlis Turu ja Raudtee tänavatel, kus teostati asfaltkatte taastusremonti. Projekti eesmärk oli tagada parem juurdepääs ettevõtetele.

Novembrikuu tõi veel mitmeid häid uudiseid projektide kohta. Nimelt saime teada, et Kiviõli Vene Kooli rajatakse üldhariduskoolide digitaristu kaasajastamise programmile tehtud vallapoolse taotluse alusel kooli kohtvõrk ja kohtvõrgu seadmed, eesmärgiga luua eeldused koolide info- ja kommunikatsioonitehnoloogiapõhiste õppevaralahenduste kasutamiseks.

Kiviõlis Jaama tn 7 asuva endise kaevandushoone lammutamiseks saime sõlmitud toetuslepingu ning lammutustööd saavad nüüd alata. Kasutame lammutustöödeks talvist ja kevadist aega ning suve alguseks on planeeritud hoone asemele rajada haljasala.

Lõpusirgel on Kiviõli linna keskvaljaku projekteerimistööd,

objekt peab hiljemalt käesoleva aasta lõpuks saama ehitusloa. Projekti raames rajatakse Kiviõli linna atraktiivne keskvaljak, mille tulemusena tõuseb piirkonna ettevõtlus- ja majandusaktiivsus ning luuakse uusi töökohti. Väljakule rajatakse laste mänguala, istumiskohad, haljastus ning paigaldatakse jõulukuusk. Samuti planeeritakse keskusesse turu müügilette ala, lipuväljak, veesilm ning avalik tualett. Ehitustöödeks on kavandatud kogu järgmine aasta.

Hea hoo on sisse saanud ka haneva rahvastikuga piirkonnale suunatud pilootprojekt, millega saame elanikud ümber paigutada ja ära lammutada 2-3 kasutusest välja langenud kortermaja Kiviõli linnas.

Puuetega inimeste kodukohandamine on töös, samuti juba päris mitmendat aastat toetatud hajaasustuse programm. Esimest korda osalesime programmis 500 kodu tuleohutuks, millega mitmes valla kodumajapidamises said tehtud tuleohutuse tagamiseks vajalikud tööd. Ootame vastust taotlusele Kiviõli raudteepeatuse juurde taristu rajamine. Projektiga on plaanis raudteepeatuse vahetus

läheduses Maidla tee haljasalal infrastruktuuri arendamiseks rajada parkla 20 sõiduautole ja kuni kahele bussile, uus bussipeatus ja ootevarje, jalgrataste hoiukoht kümnele rattale koos kaasaegse valvesüsteemiga, haljastus, paigaldada pingid, prügikastid, infotulbad ja välja ehitada parkla valgustus.

Kirjeldatud töös olevad investeringuprojektid on toonud ja toovad veel järgmistel aastatel valda toetusraha juurde ca 3,5 miljonit eurot. Kindlasti vaatame ringi uute projektide järele, sest hädasti oleks vaja ka valla teisi piirkondi arendada ning oma vahenditest jääb alati napiks. On juba mõned mõtted uutest programmides osalemise suunal. Aga nende kohta anname infot projektide edinemise järjekorras. Oleme uuendanud valla veebilehel projektide andmebaasi, eelkõige on selles kirjeldatud välisrahastusega projekte. Tabelist saab täpsemalt infot projektide maksumuse, toetuse suuruse, rahastusallikate ja teostamise perioodi kohta.

Anu Needo
Arendusnõunik

Loodusõhtu

„Virumaa veekogumite seisundi parandamine läbi LIFE IP CleanEst projekti“

10. detsembril kell 17.30
Maidla Rahvamajas

Loodusõhtul tutvustatakse Keskkonnaministeeriumi poolt juhitud LIFE IP CleanEst projekti, räägitakse jõgede elustiku taastamisest ja antakse ülevaade Ida-Virumaa problemaatilistest veekogudest.

Osalemine tasuta, registreerimine kuni 06.12
liisi.marits@keskkonnaamet.ee või telefonil 56237770

Loodusõhtut korraldab Keskkonnaamet, toetab Euroopa Liidu LIFE Programm.

KESKKONNAAMET

KESKKONNAMINISTEERIUM

KESKKONNAAGENTUUR

Väljaandja
Lüganuse Vallavalitsus
Keskpuistee 20,
Kiviõli linn,
Lüganuse vald

Toimetaja
Viivian Päll
Tel 512 4398
viivian.pall@lyganuse.ee

Toimetusel on õigus kirju ja teisi kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Ajalehte saab lugeda www.lyganuse.ee

PERSOON

Üle 50 aasta töökogemust raamatukogus

Viivian Päll

Avalike suhete spetsialist

Urve Eskor on 50-aastase staažiga raamatukogutöötaja. Urve alustas lasteraamatukogus, kus sai aasta töötada ning liikus sealt edasi Kiviõli Linna-raamatukokku. Urve ütleb ise, et neid hooneidki pole enam alles – mõlemad on lammutatud.

„Tol ajal oli raamatukogutöö hoopis teistsugune kui täna, siis tuli kõik raamatud kanda autori ja pealkirjaga lugejakaardile, kuhu laenutaja andis allkirja. Ja vot, kus oli kirjutamist – ei võetud ju üks ega kaks raamatut, ikka rohkem. Väga tähtis oli omada kergelt liukivate nuppudega arvelauda, sest kõik laenutused ja külastused said sellega kokku loetud“ räägib Urve.

Põnevaid lugusid, millest rääkida, on Urvel palju. Ta räägib oma tööst õhina ja vaimustusega. Urve meenutab naljatamisi: „Riiulid olid kõrged, päris laeni, ning selleks, et raamatut ülemiselt laudilt kätte saada, oli teinekord vaja lausa ahvi ronimisosavust.“

1984. aastal kolis raamatukogu uutesse ruumidesse, mis olid päriselt mõeldud raamatukogule. See tegi raamatukogu kollektiivi väga rõõmsaks ja tõstis motivatsiooni. „Üle on elatud ka liitumise võlu ja valu, kui 2005. aastal ühinesid laste- ja täiskasvanute raamatukogu. Siis renoveeriti ka raamatukogu ruumid,“ sõnab Urve.

Peale raamatukogude liitmist sai Urvest Kiviõli Linnaraamatukogu direktor ning sellel ametil on ta töötanud 15 aastat.

Urve arvab, et ta on õnnelik inimene, sest on näinud ja ise kaasa teinud raamatukogu arengus läbi mitme aastakümne – kõigepealt

elektronkataloog, siis elektrooniline laenutus, siis RiksWeb ja nüüd Facebook.

„Helsingi raamatukogusid külastades nägin raamatutel trükitud kohaviitasid. See jäi mällu ja oleks soovinud ka meil rakendada.

Möödus mõni aasta ja saimegi kohaviidaprinteri ning töö võis alata. Niisugust arengut ei osanud uneski näha. Tänu tublidele ja mõistvatele kolleegidele sai kõike õhina ja entusiasmi kaasa teha,“ lisab Urve. Rääkides kolleegidega Urvest,

sain vastuseks vaid kiitvaid sõnu. Tema töökaaslased hindavad väga Urve töökust ning peavad lugu tema aastatepikkusest kogemusest ning teadmistest.

Urve koos kolme noorema lapselapsega. Foto: erakogu

Keskkonnaministeerium otsib Aasta Keskkonnategu ja Aasta Keskkonnasõbralikku Ettevõtet

Keskkonnaministeerium on kindel, et nii Saares, kui Harjus, Setumaal või Jõgeval on tehtud keskkonna heaks nii mõndagi. Nüüd on oluline kõik need ettevõtted, ühingud või inimesed üles leida ja Aasta Keskkonnateo ning Aasta Keskkonnasõbraliku Ettevõtte konkursile esitada.

Aasta Keskkonnategu on konkurss, kuhu oodatakse laiemalt keskkonna heaks tehtut, mis innustab ja on eeskujuks. Keskkonnaminister Rene Kokk kutsub inimesi üles selliseid ettevõtmisi märkama ja konkursile esitama. „Just kohalikud elanikud on need, kes on oskavad kõige õigemini hinnata, mis neid ümbritsevat keskkonda kõige paremini aidanud on. Nüüd on meil kõigil võimalus esitada tunnustamiseks inimesi, kes on meie lähedal, kogukonnas ja kelle tegevus on suunatud keskkonnakaitsesele,“ ütles keskkonnaminister Rene Kokk.

Aasta Keskkonnateo saavad kandideerida nii ettevõtted, ühingud, eraisikud kui ka asutused. Esitada võib enda tehtud projekti või ka kedagi teist, kes võiks olla Aasta Keskkonnateo auhinna vääriline. Tegu peab olema uudne ja

Võitjad saavad õiguse kasutada õunapuudiekujulist keskkonnamärgist.

suunatud laiadele massidele ning võtte konkursile ootame osalema kõik väikesed, keskmised ja suured ettevõtted ning organisatsioonid, kes oma viimase aasta tegevuses on senisest enam keskkonnaga arvestanud. Meie eesmärgiks on tõsta esile ettevõtteid, kes on oma

tegevust või tootmist muutnud või ehk hoopis on nende toodang selline, mis muudab keskkonda paremaks. Keskkonnaminister Rene Koka sõnul on keskkonnasõbralikkus ettevõtete jaoks suurepärase müügiargument ja seepärast on konkursil osalemine kahtlemata oluline. „Ootame osa võtma kõiki organisatsioone, kes on erilisel panustanud keskkonnasaaste vähendamisse ja keskkonnahoiu suurendamisse. Keskkonnasõbralikud lahendused on hea näide, kuidas muuta keskkonnaprobleemid hoopis võimalusteks,“ ütles Rene Kokk. Osaleda saavad kõik era- ja avaliku sektori organisatsioonid ja ettevõtted, kes on eelneva aasta jooksul tegutsenud keskkonda arvesse võttes.

Mõlemale konkursile saab kandideerida 4. detsembrini läbi keskkonnatunnustuste kodulehekülje – www.keskkonnatunnustused.ee

Oma panuse konkursi parimate selgitamisel saab anda ka rahvas, nimelt toimub detsembris rahvahääletus, kus selgitatakse rahva lemmikud. Parimaid tunnustatakse jaanuaris.

Aasta Keskkonnateo puhul on Keskkonnaministeerium välja

pannud auhinnafondi, mille suurus on kuni 5000 eurot.

Aasta Keskkonnasõbraliku Ettevõtte võitja saab Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel investeerida oma keskkonnasõbralikkuse arendamisse veel 35 000 eurot. Eesti konkursi võitjatel ja tunnustatutel on võimalus osaleda ka Euroopa keskkonnasõbraliku ettevõtte konkursil (European Business Award for the Environment), mis toimub juba järgmisel aastal.

Lisaks on kõikidel võitjatel õigus kasutada keskkonnamärgist, et oma head tööd näidata ka teistele. Seda õunapuudie kujulist märgist võib kasutada näiteks kirjaplangil, trükistel ja toodete/teenuste reklaamimisel.

Ootame kõiki aktiivselt osalema konkursil Aasta Keskkonnategu ja Aasta Keskkonnasõbralik Ettevõtte 2019, sest häid asju ei tohi ainult enda teada hoida. Kandideerida saab kuni 4. detsembrini ja parimaid tunnustame jaanuaris.

Marju Kaasik
Keskkonnaministeeriumi avalike suhete osakonna peaspetsialist

MÕNE REAGA

Romukampaania jõuab lõpule

Veel 2. detsembrini saab tasuta anda ära kasutu autoromu.

Aias, metsatukas, linnatänaval kasutult seisev autoromu ei riku ainult vaatepilti, vaid on ohtlik ka keskkonnale. Oma vanale autole saab kinkida uue elu, andes ta sinna, kust tollest tehakse midagi uut.

18. novembrist kuni 2. detsembrini viivad Eesti Autolammutuste Liit ja Kuusakoski AS autoromud üle Eesti tasuta ära.

Eelmisel aastal viidi romukampaania ajal ära umbes 250 autoromu. Lisainfo: Eesti Autolammutuste Liit, telefon 518 8213 või Kuusakoski tasuta lühinumber 13660.

Infopäev altkaevandatud alade uuringutest

18. novembril toimus Kiviõli Rahvamajas infopäev altkaevandatud alade uuringutest. Kohale oli tulnud palju huvilisi, Keskkonnaameti ja Keskkonnaministeeriumi esindajad, TalTech Virumaa kolledži Põlevkivi Kompetentsikeskus ja Lüganeuse valla ametnikud.

Varingute eest vastutab Keskkonnaamet ja vald teeb koostööd nii Keskkonnaametiga kui ka Päästeametiga ning lahendab olukorda jõudumööda. Kui keegi leiab oma maal uusi ohtlikke auke, andke sellest teada Lüganeuse Vallavalitsusele.

LVL

Fotod: Viivian Päll

Lüganeuse valla
Ootuse aja algus
01. detsembril

kell 11.00
Lüganeuse Ristija Johannese Kirik

Advendiaja
1. pühapäeva
missa

kell 16.00
Kiviõli linna kuuse juures

Esimese
advendiküünla
süütamine

Et aasta pimedaim aeg
saaks valguse,
siis adventitule kojuviimiseks
võta kaasa küünal!

HUVITAV

Lüganuse valla õpilasesindused meeskonnatöö koolitusel

6. novembril toimus Kundas, Lontova seikluspargis Lüganuse valla noorte omaalgatusprojekt „Lüganuse valla õpilasesinduste meeskonnatöö koolitus“. Projekti eesmärk oli panna noored koos tegutsema, suhtlema ning arvamust avaldama.

Päeva esimeses pooles ootas ees Lontova meeskonnatöö seiklusrada. Lüganuse kooli, Vene kooli ja Kiviõli I Keskkooli õpilasesinduste liikmetest moodustati loosi teel tiimid ning esimeseks ülesandeks oli tutvuda omavahel.

Seiklusrada osutus küllaltki keerukaks ning nõudis keskendumist, kuid kogu selle ettevõtmise mõte oligi just õppida, mida teha, kui tekib takistus ning kuidas mugavustsoonist väljas olles tegutseda. Üheks probleemiks oli karabiinide ümberpaigutamine teistele trossidele. Kui lühemad meeskonnaliikmed trossini ei ulatunud, tuli tiimi pikim kaaslane appi võtta. Samuti peab tõdema, et kuna meeskonnarada on ehitatud kiire vooluga jõe kohale, mängis see meie koordinatsiooniga veidi vingerpussi ja tasakaalu hoidmine oli paras katsumus.

Rada läbitud, ootas meid soe tuba ja söök ning juba varsti olime EÕEL'i (Eesti Õpilasesinduste Liit) loengut kuulamas. Loeng andis kindlasti meie edasistele toimetustele suure plussi. Harisime end, kuidas peaks üks õpilasesindus toimima ning saime teada, mis ülesanded on Eesti Õpilasesinduste Liidul.

Peale loengu kuulamist, päeva teises pooles, mängisime vahvaid meeskonnamänge, kus saime enda reageerimisvõime proovile panna. Tekkis ka konkurents - kes võidab?! Aga peale lõbutsemise tegime ka tööd. Gruppides arutades otsisime koostöö tegemise võimalusi, kaardistasime ka võimalikke takistusi, mida ennetada. Leidsime hulga mõtteid, milliseid ühisüritusi võiksime koos korraldada.

Päeva lõpuks tegime plakadid selle kohta, mida me õppisime, mis meeldis, mis ei meeldinud ning mis meid tulevikus võiks ees oodata. Päev oli kohati väsitav, kuid samas tore - saime uusi tutvavaid, uusi kogemusi, ideede hulk suurenes ning saime palju targemaks.

Helis Kärbo
Kiviõli I Keskkooli õpilasesinduse liige

Esimene üle-virumaaline noorte käsitöönäitus Jõhvis

Esimene üle-virumaaline noorte käsitöönäitus avati 4. novembril Jõhvi Keskraamatukogus. Näituse on korraldanud MTÜ Viru Instituut Ida-Virumaa ja Lääne-Virumaa omavalitsuste liitude toetusel.

Näituse eesmärgiks on märgata ja tunnustada käsitööga tegelevaid andekaid Virumaa noori, kes peavad oluliseks ning arendavad meie käsitööd.

Näitusel osales 23 Virumaa õppeasutust, sealhulgas ka Kiviõli Vene Kool. Meie kool ja materjalide töötlemise ring „MasterOK“ esitas näitusele 40 tööd, mis on valmistatud 3. – 12. klasside õpilaste poolt tehnoloogia tundides ja huviringis. Huviringi töös osalevad ka meie kooli vilistlased – Kiviõli 1. Keskkooli ja Kohtla-Järve Gümnaasiumi õpilased.

Õpilaste tööd on valmistatud eritehnikas: puidust toidunõud, pinalid, treitud taldrikud inkrustatsiooniga, sepised, niidigraafika, erinevad esemed tohust, intarsia (puidumosaik), valgustid. Ja see ei ole kogu Kiviõli Vene Kooli õpilaste poolt näitusele esitletud tööde ja tehnikate loetelu.

Õpilaste töodes on kasutatud nii traditsioonilisi tarbekunsti tehnikaid kui ka kaasaegseid materjalide töötlemise tehnikaid. Esemete valmistamisel kasutati erinevaid materjale: puitu, vineeri, spooni, tohtu, orgaanilist klaasi, polümeersavi, puuvillaseid niite, lõnga, metalli, elektroonika elemente, epoksiidvaiku jne.

Töid oli võimalik näha Jõhvi Keskraamatukogus kuni 28.11.2019.a. Seejärel kolib näitus Rakvere Keskraamatukokku, kus on avatud külastajatele 4. detsembrist kuni 17. detsembrini.

Kutsume kõiki külastama Virumaa noorte käsitöönäitust!

Aleksandr Ragni
Tehnoloogia õpetaja

Foto: Aleksandr Ragni

Taskuhäälingu päev. Foto: Erra Noortetoa arhiiv

Käivitatus valla noorte omaalgatusprojekti konkurss

Novembris tõmmati joon alla Lüganuse valla esimesele noorte omaalgatusprojekti konkursile, mille eesmärgiks oli anda noortele võimalus kaasa rääkida ning panustada nii oma kodukoha kui kogu valla eluolu parendamiseks.

Kogu programmi rahastas Lüganuse Vallavalitsus noorsootöö arendamise eelarvest ning programmi fond oli 3000 eurot.

Programm oli noortele võimaluseks oma mõtete ja soovide vormistamiseks ning põhjendamiseks. Kavandatud tegevuste kaudu oli võimalik arendada kodukoha võimalusi: omandada uusi teadmisi ja/või oskusi, arendada ettevõtlikkust. Programmi erinevad etapid andsid võimaluse tutvuda projektimaailmaga lähemalt, mille raames tõusevad esile märksõnadena aja- ja tegevuste planeerimine, vastutus- ja kohusetunne, esinemisjulgus, eelarve koostamine ja selle jälgimine, suhtlemisoskus, meeskonnatöö jne.

Septembris alanud konkursi üleskutsele esitada oma ideid laekus kokku viis eriilmelist projekti-

ideed. Peale ideede registreerimist viidi neid esitanud noored kokku oma piirkonna noorsootöötajaga, kelle nõustamisel ja suunamisel pandi kokku projektikava, milles kajastus tegevus- ja ajakava ning täpne eelarve. Noored said oma projekte tutvustada valla poolt moodustatud komisjonile, kuhu lisaks valla ametnikele ja volikogu haridus- ja noorsootöökomisjoni liikmele kuulusid kohalikud noored ja noorsootöötaja, kes seekord programmiga seotud ei olnud. Peale komisjonipoolset hindamist ja positiivset rahastamisotsust oli noortel üks kuu aega oma projekt ka päriselt ellu viia ning hea meel on tõdeda, et kõik viis projekti läksid antud programmi raames rahastamisele.

Erra noortetoa noored panustasid programmi kaudu taskuhäälingu tegevuse tutvustamiseks ja arendamiseks. Korraldati avatud uste päeva formaadis kohtumine noortega ning läbi avaliku saate salvestamisega oli huvilistel võimalus tutvuda kogu protsessi telgitagustega. Lisaks soetati juurde

vajalikke vahendeid edaspidiseks tegevuseks. Sonda noorte projekt pööras tähelepanu kodukoha staadioni halvale olukorrale ning soetati vajalikud vahendid praeguse olukorra parendamiseks – jalgpallivärvate võrgud, võrkpalli võrk, nurgalipud jne. Lisaks on antud lubadus kevade saabumisel talgute raames ise korraldada staadioni jooksurajad, mis hetkel täiesti rohtu on kasvanud. Maidla noormehe eestvedamisel korraldatakse valla noortekeskustes telekamängude turniire, et noored omavahel suhtleksid ja tutvusid läbi eesmärgipärase mängutegevuse ja tekiks võimalusi rohkem ühiselt aega veeta. Kiviõli I Keskkooli õpilasesindus panustas valla koolidega tutvumisele ja ühiste kokkupuutepunktide ning tegevusvõimaluste välja selgitamisega. Selle raames korraldati Kunda Lontova seikluspargis meeskonnatöö koolituspäev.

Kiviõli noored suunasid oma tegevuse aga hoopis eakamatele inimestele. Viiel korral kohtuti erinevates päevakeskustes eakatega,

mille raames anti neile võimalus astuda tänase noore ellu. Ühiselt otsiti tegevust, millega eakatel seni kokkupuudet pole olnud. Arvestades eakate iseärasusi ja tervislike ohtusid leiti kõige paremaks tegevuseks virtuaalmaailma külastust. Mõeldud tehtud ja vägagi emotsiooniderohke päev kulges ladusalt ning sooviga sarnast ettevõtmist korrata.

Omaalgatuse toetamine sellises formaadis oli Lüganuse vallale koos Võru, Jõgeva ja Hiiumaa omavalitsustega tegelikult ka testimiseks, mida koordineeris Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. Täna on kõik neli omavalitsust oma noorte toetamise mudeli omaks võtnud ja heaks kiitnud ning planeerinud sama tegevust ka uude eelarveaastasse. Seega jääme ootama uut aastat ning põnevaid noorte ideid, et elu siin- ja seapool Lüganuse valda noortel veelgi ägedam oleks!

Riia Tallerman
Kultuuri- ja spordinäinik

Esimene Taskuhäälingupäev Erra noortetoas

22. oktoobril toimus Erra noortetoas Taskuhäälingupäev. Selle raames tutvustasime külastajatele tehnikat, töötlusprogrammi, rääkisime taskuhäälingu ajalooist kui ka sellest, mida soovime teha tulevikus.

Et noortel ja täiskasvanutel oleks huvitavam saada uusi teadmisi ja sõpru, siis selleks mängisime mängu. Mängud olid kõik meeskondlikud ning keegi ei jäänud kaotajaks. Kõhtu täitsime pirukatega, smuutidega, kommid ja palju muu maitsevaga. Kohapeal toimus ka avalik salvestus. Intervjuueeritavaks valisime meie oma kodukandi tordimeistri Leelo Strauchi. Kaasasime intervjuuse ka Taskuhäälingupäeval olnud kohalolijad, kes said Leelo käest

küsida küsimusi. Päeva lõpuks palusime kõigil kirjutada paberi peale enda tunded ning soovid,

mis valdas neid terve Taskuhäälingupäeva. Enne hüvastijättu, tegime veel ühe grupipildi, mis jääb

mälestuseks, kui kõige esimesest Taskuhäälingupäevast.

Sündmust toetasid Lüganuse valla noorte omaalgatusprogramm ning Nopi Üles projektifond, mille tegevuste elluviimist rahastatakse haridus- ja teadusministri kinnitatud ning Eesti Noorsootöö Keskuse poolt elluviidava ESF kaasrahastatud programmis „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööõivevalmiduse parandamine“ kirjeldatud tegevuste raames.

Meie saateid saab kuulata veebilehelt <https://soundcloud.com/taskuhaalingnoortelt>. Suur aitäh kõigile, kes tulid!

Anna Helena Heinmaa

Foto: Veera Korotajeva

Programmeerimisõpe Kiviõli Vene Koolis ning osalemine üritusel „Virumaa Digioskaja 2019“

Tänu HITSA rahastamisele ja riigipoolsele huvihariduse toetusele on meie kool käivitanud programmeerimise aluste uue õppeprogrammi. Programm näeb ette kolme etappi, mis käivituvad kordamööda, kujuures kõik õpilased läbivad kõik etapid.

Esimene etapp käivitus 2019. aasta veebruaris. Algkool õpib programmeerimist „LEGO WeDo 2,0“-ga Rašid Sujumkulovi ja algklasside õpetajate juhendamisel. Lastele väga meeldib selline õppetöö, kõige tähtsam aga on see, et igal õppetunnil valmib uus nutikas mudel, mis liigub, peatub, pöörab ja teeb häält vastavalt laste soovidele. Eelmisel aastal läbisid edukalt esimese etapi 1. klassi õpilased Natalja Samusseva juhendamisel, käesoleval aastal jätkasid 3. klassi õpilased, kelle juhendajateks on Jelena Tärn ja Oxana Klein.

Teine etapp algas käesoleva õppeaasta oktoobris 6. klassi õpilastega Rašid Sujumkulovi ja Jelena Kuznetsova juhendamisel. Kolmas etapp käivitub järgmise õppeaasta sügisel koos tehnoloogia õpetaja Aleksandr Ragniga.

5. novembril toimus Tammiku Põhikoolis HITSA poolt korraldatud piirkondlik robotika-alane üritus. Meie kooli poolt osales 16 õpilast koos õpetaja Natalja Samussevaga. Meeskond koosnes 2. ja 3. klasside õpilastest. Üritusel

panid meie õpilased konstruktivist „LEGO WeDo 2,0“ kiiresti ja õigesti kokku roboti Mailo ning suutsid koostada roboti liikumise ja peatamise programmi. Tammikus toimunud üritusel osaleti programmeerimise töötubades ning tutvuti ka robotite uute mudelitega.

Natalja Samusseva
2. klassi klassijuhataja

Rašid Sujumkulov
infotehnoloogia õpetaja

PROGRAMMERIMISE ALUSTE UUE ÕPPEPROGRAMMI PLANEERITUD ETAPID:
I ETAPP - „LEGO WEDO 2,0“ – ALGKOOL;
II ETAPP – „LEGO MINDSTORMS EV3“ - II KOOLIASTE;
III ETAPP – ARDUINO – MEIE KOOLI VANEMAD ÕPILASED

Karjääripööre: loodusteadlane otsustas õpetajaameti kasuks

Eesti loodusteadlane Jaak-Albert Metsoja (pildil) räägib täiskasvanud õppija nädala raames, kuidas ta teadustöö ja põnevate polaaruuringute võimaluse kõrval tegi elumuutva otsuse ja hakkas hoopis põhikooli õpetajaks kodumaal. Mehe enda sõnul naudib ta õpetajaameti juures enim selle mitmetahulisust ja dünaamilisust ning see töö on palju enamat kui klassi ees seismine ja aineteadmiste edasi andmine: „See nõuab väga paindlikku meeskonnajuhtimise oskust ja hea juht pole see, kes ütleb: „Järgnege mulle!“.“

Käesolevast sügisest Tartu Rahvusvahelises Koolis õpetajana töötav Jaak-Albert on bioloogia taustaga teadlane, kes leidis tee õpetajaametini kaks aastat tagasi Noored Kooli programmi kaudu. Tema sõnul pakub õpetajaamet piirideta võimalusi enesearenguks ning see on töö, mis garanteerib väljakutseteroheke ja põneva elu.

Elumuutev otsus

Jaak-Albert nimetab peamiste karjäärivahetuse põhjustena soovi väljakutsete järele ja samas stabiilsuse. „Õpetajaamet on piisavalt keeruline, loominguline ja vaheldusrikas ning pakub sealäbi ainulaadset võimalust enesearenguks ja mugavustsoonest väljatulekuks. Kõlab ehk pisut vastuoluliselt, kuid samal ajal on õpetajaamet püsiväärtus. Minul oli ameti valikul oluline ka see, et sain valida töökoha elukoha lähedal,“ kirjeldab Jaak-Albert suuremaid ja väiksemaid argumente, mis valiku kasuks osutasid.

„On olnud hetki, kus iseenesest esitatud väljakutse on tundunud ületamatult suur ja raske, kuid kokkuvõttes pole ma tehtud valikut kordagi kahetsenud. Valik hakata õpetajaks, ja eriti Noored Kooli programmi kaudu, on kindlasti üks ägedamaid elumuutvaid otsuseid,“ sõnab ta.

Foto: Noored Kooli

Looduskaitsealustelt niitudelt klassi ette

Enne õpetajaks hakkamist oli Jaak-Albert pikalt seotud Tartu Ülikooliga, kus õppis alguses humanitaariat ning seejärel bioloogiast, lõpetades viimasel erialal nii magistri- kui doktoriõpingud. 2006. aastal asus mees tööle looduskaitsega seotud mittetulundusühingusse, kus ta uuris looduskaitse all olevaid niitusid. Töö oli mitmekesine, ülesandeid oli omaette laua taga nokitsemisest kuni pikkade rännakuteni looduses. Projektipõhine töö pani mehe aga peale doktoriõpinguid valiku ette – kas jätkata teaduses või proovida midagi uut.

„Mõne kuu jooksul jälgisin erinevaid järeldoktorantuuri töopak-kumisi. Silmasin üht positsiooni, kus karmis polaarpiirkonnas, Norra Teravmägede saarestikus, tulnuks välitööd jääkarude pärast teha püss kaasas. See unistuste pakkumine oleks mu aga viinud kaheks ja pooleks aastaks perest eemale ja seetõttu polnud selline asjade käik vastuvõetav,“ selgitab Jaak-Albert, kes leidis töopak-kumisi vahendavaid portaale sirvides Noored Kooli programmi. Peale suhtlemist programmi meeskonnaga ja osalejatega, tekkis tal soov endale esitada väljakutse, mis tema sõnul on ehk suuremgi kui Teravmäed ja jääkarud. „Pidasin ja pean

siiani programmiga liitumist ja õpetajaks hakkamist väljakutseks, mitte lihtsaks ja mugavaks valikuks. Elu peab ju huvitav, mitte üksluine olema!“

Õpetajaks õppimine ja olemine käivad käsikäes

Tee õpetajaametini läbi Noored Kooli programmi oli kiire ja nagu Jaak-Albert kirjeldab, lausa tormiline protsess. Teave kandideerimisprotsessi edukast läbimisest tuli 2017. aasta kevadel ja sama aasta sügisel seisis mees juba Tabivere Põhikoolis loodusainete õpetajana klassi ees. „Sinna vahele jäid inspireerivad koolitused, seminarid ja praktilised ülesanded Tallinna Ülikoolis ning iseseisvad harjutuspäevad õpilaste juhendamisel Kiviõli laste linnalaagris,“ räägib Jaak-Albert.

Jaak-Albert naudib õpetajaameti juures enim selle mitmetahulisust ja dünaamilisust. Tema sõnul on see töökoht, kus igav juba ei hakka. „Õpetajatöö on palju enamat kui klassi ees seismine ja õpilaste juhatamine aineteadmiste juurde. Juba klassi ees seismine nõuab väga paindlikku meeskonnajuhtimise oskust ja hea juhtimine pole see, kus öeldakse: Järgnege mulle!“, ütleb Jaak-Albert, kelle sõnul innustab hea juht meeskonnaliikmed omal soovil, sisemisest motivatsioonist lähtudes liikuma.

Tema sõnul on õpetajaamet kõigile. Olenemata eest, pakub see ainulaadseid võimalusi enesearenguks. Vast ülikoolist tulnule annab õpetajaamet tõuke kasvata enesekindlust, arendada oma meeskonnatöö ja juhiioskusi ehk omadusi, mida saab kasutada ka kõikjal mujal. Juba varasema töökogemusega muu valdkonna headele tundjatele pakub õpetajaamet võimalust laiemaks kontekstiks, aga ka elumuutuseks ning millegi täiesti uue omandamiseks.

SA Innove

OKTOOBER – HUUVITAVATE KOHTUMISTE KUU

Kolm tundi kirjaniku ja muusiku Sass Hennoga

Reedel, 11. oktoobril käis Lüganuse Koolis kirjanik ja muusik Sass Henno (pildil) rääkimas sellest, millest vanemad rääkida ei julge.

Saime teada, et korgijook on uimasti, millest toibumine võtab aega 8-12 tundi. Seda pannakse tüdrukute joogi sisse, et neid ära kasutada. Siit õpetus: ära joo võõra inimese pakutud jookke.

Tuleb välja, et laste omavaheline vägivald saab alguse kodust, sellest, kui nad näevad, et vanemad tülitsevad. Sealt tulebki otsida koolivägivalda põhjuseid. Kahjuks ei saa me endale vanemaid valida, kuid saame valida, mida me nende käitumisest üle võtame. Sass Henno tõi näiteid oma enda elust. Ka tema vanemad kasutasid füüsilist vägivalda ja nii armastas temagi koolis keldi. Kuid ise soovib ta olla hea isa, ta ei karista oma last kunagi, vaid räägib temaga. Kõik probleemid saab lahendada sõnadega.

Pärast loengut oli Sass nõus andma 6. klassi ajalehetoiemisele ka väikese intervjuu.

Mis koolid sa oled lõpetanud?

Ma lõpetasin kõigepealt 2001. aastal Miina Härma Gümnaasiumi ja 2007. Balti Meedia Filmi-kooli.

Kelleks te tahtsite lapsepõlves saada?

Kui ma olin hästi väike, siis ma tahtsin saada nendeks, kes sõitsid vilkuriga autodega: politseinikuks, kiirabitöötajaks või tuletõrjajaks. 9. klassis soovisin saada teadlaseks. Tahtsin õppida keemiat või bioloogiat. Gümnaasiumi lõpus otsustasin hakata te-

Foto: Helika Toikka

gelema reklaamiga.

Kuidas leidsid tee muusikani?

Tahtsin muusikat teha juba ammu. Noorena oli mu lemmikrääpariks Eminem. Kui ma sain 5 Miinuse poistega tuttavaks, hakkasin tegema nendega lugusid. Minu soovitus noortele on, et kui te tahate teha muusikat, siis leidke oma kõrval sõbrad.

Miks sa 5 Miinusest lahkusid?

Bändi liikmetega tekkisid lahk- arvamused selles osas, millist muusikat me peaksime tegema ja kuidas fännidega käituma.

Kuidas leidsid tee raamatute kirjutamiseni?

Olen osanud lapsest peale lugusid välja mõelda, et tähelepanu saa-

da. Mõte kirjutada raamat tekkis mul 7. klassis. Kirjutasin selle vihikusse ja andsin klassikaaslastele lugeda, aga see jäi pooleli. Esimest päris raamatut alustasin 10. klassis ja lõpetasin selle alles neli aastat hiljem.

Mida te soovitate neile, kes endasse ei usu?

Leia enda kõrval inimesed, kellega asju teha. Kui noor ei usu endasse, siis ei ole teda lapsena piisavalt julgustatud. Ära karda jääda lolliks, võta hirm maha ja julge ebaõnnestuda. Elus kõik ei õnnestugi, ka kõige parematel mitte.

Martin Iva
6. klass

Restorani Peppersack peakokk koolis

Esimese õppeperioodi viimasel koolipäeval, 18. oktoobril osales 8. klass projektis „Peakokad koolis“.

Endine Lüganuse Keskkooli viilistlane Madis Pöld, kes nüüd töötab peakokana Tallinna vanalinna restoranis Peppersack, tuli meile külla, et õpetada restorani tasemel süüa tegema. Valmistamise eesti rahvusköögi toitused: kana-frikadellisuppi, karaskit ja õunakooki.

Õpilased jagati kolme gruppi ja tund võis alata. Madis oli kaasa toonud nii vajaminevad toiduained kui ka retseptid. Töö käigus jagas peakokk ka vajalikke söögitegemise nippe. Näiteks saime teada, et küpsetuspaber tuleb al- gul märjaks teha ja alles siis pan- na ahjuplaadile.

Kui toidud olid valmis saanud, hakkasime neid proovima. Peab tõdema, et kõik kukkus väga hästi välja. Supp ja kook tundu-

sid ikka hoopis teistsugused kui kodus tehtud söögid ja maitseid väga hästi. Ainult karask oli meie jaoks harjumatu, kuid seda sõid ja kiitsid õpetajad.

Päev meeldis kõigile: saime juurde uusi teadmisi, kogesime uusi maitseid ja rühmatöö sujus probleemideta.

Kevin Innos
8. klass

Majandusõpetus Dmitri Dmitrijeviga

29. oktoobril andis Lüganuse koolis majandusõpetuse tundi Lüganuse vallavolikogu esimees ja riigikogu liige Dmitri Dmitrijev (pildil, klassi ees). Tunni teemaks oli ettevõtlus ja ettevõtlikkus.

Sissejuhatuses soovis külaline teada, kes õpilastest kavatsevad tulevikus jääda Ida-Vi- rumaaale. Praegusel momendil arvasid kõik, et lahkuvad oma kodukohast, kuus õpilast soovis hakata tulevikus elama hoopis välismaal. Dmitri Dmitrijev tundis selle üle muret ja märkis, et nii jääb Lüganuse vald noortest tühjaks.

Seejärel räägiti IT-alasest tööst. Õpetaja rõhutas, et Ida-Vi- rumaal vajatakse väga just IT-spetsialiste. Oma IT-ettevõtetele võiksid mõelda just need noored, kes soovivad kodus töö- tada ega taha iga päev kontoris käia. Oma firmat luues tuleb teada aga sellega kaasnevaid ris-

Foto: Kaili Kivi

ke ning osata leida investoreid. Samuti tuleb arvestada sellega, et alguses peab firmajuht palju üle- tunde tegema ja kasumit ei pruugi veel nii pea saada.

Tund oli huvitav, kuna kuul-

sime asju, millega varem kokku polnud puutunud.

Mait Mihkel Toikka
Markus Lümat
7. klass

Sorteerimine teeb head planeedile, sulle ja rahakotile

16. – 24. novembrini oli üle Euroopa jäätmetekke vähendamise nädal. Eesti kodudes tekib Eurostat andmetel iga aastaga kokku 430 000 tonni jäätmeid. Kui see kogus laotada ühtlase 10-sentimeetrise kihina laiali, saaks sellega katta 15 km² suuruse ala, mis on võrreldav Viljandi suuruse linnaga. Ühe Eesti elaniku kohta tekib jäätmeid igal aastal 400 kg.

Kõige rohkem on segaolmejäätmetes biolagunevaid jäätmeid (31%), laste 18% ning paberit ja pappi 13%, tekstiili 5% ja klaasi 5%. Kui need jäätmed aga hoopis liigiti koguda, oleks segaolmejäätmete maht palju väiksem.

Jäätmete liigiti kogumine on kohustuslik kõigile majapidamistele Eestis. Sellest hoolimata sorteeritakse viimaste andmete järgi Eestis vaid 28,1 protsenti tekkinud olmejäätmetest.

Pakendid

Kogu prügist ligi kolmandiku moodustavad pakendid. Siia alla käivad näiteks tühjad piima-, jogurti- ja mahlapakid, konservikarbid, kaaned ja korgid, kilekotid (sh leiva- ja saiakotid), šampoonipudelid, hambapastatubid, õli-, ketšupi- ja majoneesipudelid, pandimärgita pudelid, hommikusöögi- ja pudrukarbid, pappkastid, tühjad koduleemia pudelid ja värvipurgid.

Enne pakendikonteinerisse viimist tühjenda pakendid ja vajadusel loputa veege üle. Pakendi pesemine harja või nõudepesuvahendiga ei ole vajalik.

Endale lähima pakendikonteineri asukoha leiad aadressilt kuhuviia.ee.

Plastpudelid ja pandimärgiga taara

Pandimärgistusega pakendid saab

anda müügikohtade juures asuvasse tagastusautomaatidesse ja seal tagastatakse ka pandipakendi raha.

Pudelite-purkide kaaned ja korgid käivad pakenditega kokku ja need tuleb koos pudeliga ära anda, vajadusel võib korki veidi lahti keerata, et pudeli kokku pressimisel õhk kergemini välja pääseks.

Paber ja papp

Vanapaberikonteinerisse kuuluvad ajalehed, ajakirjad, reklaamtrükkid, joonistuspaper, raamatud, puhas paber ja papp jms. Ära visatav vanapaber peab olema kuiv ja puhas. Vanapaberi konteiner on märgistatud vastava sildi või sinise värviga. Lisaks võib vanapaberit viia lähimasse jäätmejaama.

Biolagunevad jäätmed

Sellised jäätmed on näiteks köögi- ja sööklajajäätmed, puu- ja köögiviljad ning nende koored, pagari- tooted (leib, sai), kohvi- ja teepaks koos paberfiltriga, määrdunud papp ja paber, majapidamispaper, salvärätid, paberist munakarbid, väiksemad taimed jms.

Riided ja jalanõud

Kui majapidamises jääb üle puh- taid ja terveid riideid ja jalanõusid, voodiriideid, kardinaid, käterätte või muud tekstiili, siis võib need viia Uuskasutuskeskusesse, jäätmejaama või riidekonteinerisse.

Segaolmejäätmed ehk olmeprügi

Sellise prügi alla käivad kõik muud jäätmed, mida liigiti ei koguta, näiteks laste pehmed mänguasjad, toidujäätmetena tekkivad suured kondid, vanaks läinud kosmeetika, mähkmed ja hügieenitooted, kas- siliiv, CD-plaadid, pastapliiatsid, hõõgniidiga lambipirnid, jahtunud

tuhk, jms. Segaolmejäätmed tuleb eraldi koguda ja need lähevad segajäätmete konteinerisse.

Remondijäätmed

Peale kodu värskenduskuuri jääb ikka üle paar värvirulli, maalri- teipi, plaate, tapeete või muud taolist. Kui remondijäätmete kogus on väike (mahub kodusse prügikasti), siis võib panna nad segajäätmete konteinerisse. Suu- res koguses remondist ülejäänud esemed tuleb viia jäätmejaama või tellida ehitusjäätmete konteiner kohapeale.

Mööbel ja suurjäätmed

Sellised kogukad esemed nagu dii- van, tugitool, madrats, vaip, voodi, kapp, kraanikauss, vann, WC-pott, aiamööbel, jalgratas, lapsevanker jms tasub vaadata üle hindava pil- guga, kas neist oleks mõnele sõb- rale või tuttavale rõõmu. Kui mit- te, siis tasub viia nad jäätmejaama, kus nad vajadusel edasi liiguvad ja juppideks tehakse, et leida neile uusi kasutusvõimalusi. Paljudes omavalitsustes on suurjäätmete kogumine hõlmatud korraldatud

jäätmeveoga ja sellisel juhul on võimalik neid jäätmeid kodu juu- rest ära anda.

Suurem plast

Siia kuuluvad kodus majapi- damises katki minev plastkauss, -kelk, -kell, -mänguasjad, -ämbrid või muud suuremad plastikese- med. Need võib viia jäätmejaama.

Klaas

Igasugused klaasesemed tasub viia klaasikogumise konteinerisse.

Lambipirnid

Säästupirn ja LED-lamp on oht- likud jäätmed, need tuleb viia jäätmejaama. Hõõgniidiga ja halogeenlambipirn võib panna ol- meprügi hulka.

Patareid ja akud

Väikesed patareid, lactavad pa- tareid, mootorsõidukite akud, mobiiltelefonide akud, MP3-män- gijate ja muu elektroonika akud ja sarnased tooted võib tasuta ära anda poodi, kus sellist lii- ki patareisid ja akusid müüakse. Samuti saab neid jäätmeid viia

jäätmejaama.

Rehvid

Lähim jäätmejaam võtab tasuta vastu ka auto-, traktori-, haagise või mõne muu liikumisvahendi rehvid.

Suuremad ehitusjäätmed

Peale ehitustöid saab viia jäätme- jaama ka aknad, ukSED, kipsplaa- did, lehtklaasi, tellised, ehitusvilla, torud, lakitud ja värvitud puidu ja muu taolist. Samuti võib tellida kohale spetsiaalse ehitusjäätmete konteineri.

Eterniit ja muud asbesti sisaldavad materjalid

Sellised ehitusjäätmed kuuluvad lähimasse jäätmejaama.

Elektroonika

Kui majapidamises on mõni va- nanenud külmik, pliit, pesumasin, raadio, föön, lokitangid, kõrvakla- pid, arvuti, printer, mobiiltelefon, MP3-mängija, patareidega män- guasjad või muu elektrooniline seade, siis võtab lähim jäätmejaam selle tasuta vastu. Samuti võib tagastada vana elektroonikat uue ostmisel ostukohta.

Ravimid

Ravimid võib ilma pakenditest eraldamata anda tasuta üle aptee- kidesse või lähimasse jäätmejaama. Jäätmejaama võib viia ka katkised kraadiklaasid. Kui elavhõbedaga kraadiklaas peaks purunema, tuleb välja voolanud elavhõbe eelnevalt purki koguda.

Kemikaalid

Siia alla käivad kõik vanaõlid, värvid, lakid, liimid, pestitsiidid, mürgid (rotimürk, tigude mürk), küünelaki eemaldaja, torupuhas- tusvahend ja muud ohtlikud ja

tundmatud kemikaalid. Need tuleb viia jäätmejaama.

NB! Ära põleta jäätmeid

Põletada tohib ainult puhast pabe- rit, pappi ja puitu, mida pole vär- vitud ega immutatud. Ülejäänud esemed eritavad lõkkes mürgiseid gaase ja saasteaineid, mis teiste terviserikete seas võivad põhjus- tada vähki, laste vääraarenguid ja arengupeatust. Samuti kahjustavad need mürgid keskkonda. Juhul kui jäätmeid põletusse suunatakse, siis toimub see rangelt kontrollitud kõrgetel temperatuuridel, milleni kodused küttekolded ei ulatu.

Mõned näited tegudest, mille eest rahakott ja keskkond on tänulik:

- Kasuta riidest peokotte.
- Kleebi postkastile „ainult telli- tud post“ kleebis, mille saad tasuta postkontorist ja tellida Omnivast.
- Osta mõistlikult, kasuta ostu- nimekirja.
- Prindi vähem.
- Kasuta kohvi ostmisel oma to- psi, tassi või termost.
- Osta kasutatud asju (riided, raamatud, mänguasjad, mööbel, elektroonika).
- Anneta seisma jäänud asjad neile, kes neid vajavad.
- Laena tööriistu.
- Eelista laetavaid patareisid ja taastäidetavaid tooteid.

Sellelt aadressilt leiad juhiseid, mis on abiks jäätmete sorteerimisel: <https://www.envir.ee/et/jaatmed>

Artikkel on valminud Keskonnaministeeriumi tellimisel, SA Keskonnainvesteeringute toel

Tervisemure korral alusta pereõest

Terviseprobleemi ilmnemisel pöörduame esmajärjekorras ikka perearstikeskusesse. Mõnikord aga ei pääse patsient kohe arsti juurde, vaid teda võtab vastu hoo- pis pereõde. Õde vastab patsiendi kiiretele küsimustele ning võimal- dab arstil pühendada rohkem aega keerulisemate juhtumite lahenda- misele. Mis täpselt on pereõde roll täna ja milliste murede korral tema poole pöörduda?

Pereõde on kõrgharidusega spetsialist, kes nõustab patsiente tervislike eluviiside ja haiguste ennetamise osas, omab ülevaadet sõeluuringutest ja vaktsineerib. Koostöös ravi määrava perears- tiga toetab õde nii ägedaid kui ka kroonilisi haigusi põdevaid inime- si nende raviteekonnal. „Hästi toi- mivad need perearstikeskused, kus

õed ja arstid on oma rollid selgeks rääkinud ning töötavad tulemusli- kult nii eraldi kui koostöös,“ ütles Kiili perearstikeskuse õde Gaidi Alt.

Pereõdede ülesandeks on teha vaktsiinistuste, võtta verd, kuulata südant ja kopse ning mõõta vere- rõhku, uuendada retsepte, siduda haavu, nõustada patsiente haiguste ennetamise, tervisliku eluviisi ning toitumise osas. Vastava väljaõppe- ga õde aitab ka alkoholiprobleemi- de ja suitsetamisest loobumisega. Ülesandeid võib väljaõpet pakku- des õdedele juurdegi anda.

Pereõdesid tasub usaldada

Paljude perearstikeskuste töö- korraldus tagabki patsiendi es- mase kohtumise just pereõega. Helistades või sisenedes perears-

tikeskusesse on õde see, kes pat- sienti tervitab, kuulab patsiendi pöördumise põhjuse ära ning hin- dab, kes tulenevalt terviseseisun- dist või pöördumise põhjusest on õige tervishoiutöötaja patsiendiga tegelema. Paljudel juhtudel ei ole tervisemure suur ja patsient ei pea- gi arsti juurde minema, sest pereõ- de hindab inimese terviseseisundi ja annab talle nõu ning vajadusel kutsub enda vastuvõtule tagasi. Kui tervisemure ületab õde pädevu- se piire, suunatakse patsient edasi perearsti vastuvõtule.

Pereõde roll sõltub palju ka konk- reetse tervisekeskuse töökorraldu- sest. „Mõnes kohas täidab õde suu- resti assistendi rolli, kuid kui arsti töökoormus on suur ja õde on oma pädevust juba tõestanud, saab ta üha rohkem ülesandeid. Meilidele

vastamist ja aegade broneerimist tuleb endiselt teha, kuid pereõde viib läbi ka suure osa vajalikest meditsiiniprotseduuridest,“ rääkis pereõde Alt.

Mujal maailmas on üsna tava- line, et iga murega arsti juurde ei pääsegi, kuid Eestis ei olda õe suurenenud rolliga veel harjunud. „Meie keskuses hakkasid patsien- did õdesid oluliselt rohkem usalda- ma siis, kui perearst oli lapsehool- duspuhkusel ja asendajat ei olnud igal hetkel saada – ega siis keegi abita jäänud, pereõed tegid vaja- likud protseduurid ja nõustamised ise ära. Minu hinnangul näitabki perearstikeskuse töö kvaliteeti see, kui kiiresti tõsiste probleemidega inimene abi saab,“ lisas Alt.

Lisaks tähendab nii telefoni kui ka meili teel suhtlemine tegelikult

palju enam, kui ainult vastuvõ- tule broneerimist – see hõlmab ka nõustamist ja kogu tegevuse doku- menteerimist. „Näitena võin tuua sellise olukorra, kus telefoni teel võttis ühendust inimene, kes pla- nis teha suitsiidi. Rääkis temaga ligi tund aega ja jõudsi kokku- leppele, et võime võtta ühendust tema pereliikmetega. Edasi suu- nasime patsiendi haiglaravile ning ta sai vajaliku abi. Kriisi lahenda- misel oli võtmeks usalduslik suhe patsiendiga,“ kommenteeris Alt.

Pereõdede pädevus on täna sel- lisel tasemel, et osatakse iseseis- valt tegeleda ka kiireloomuliste ja raskemate tervisemuredega, kuid seadusest tulenevalt õde ise diagnoosi panna ei tohi, vaid peab sellise patsiendi perearstile edasi suunama. Õdede vastutuse suu-

renemine aitaks tagada inimeste kiirena pääsu tervishoiustüsteemi.

Ligikaudu 80% haigustest on iseparanevad, nii et just pereõde soovitusel aitavad inimestel ena- mikku viirushaiguseid kergemalt põdeda. Pereõed on igati pädevad meditsiinistusteis erinevaid rolle täitma – nad on läbinud õe õppe, mis kestab 3.5 aastat ja hõlmab nii teoreetilisi kui praktilisi aineid. Lisaks on neil võimalus spetsiali- seeruda neljas valdkonnas: tervise- õendus, kliiniline õendus, vaimse tervise õendus ja intensiivõendus. Ligikaudu 10% õdedest on täna eriväljaõppega.

Eesti Haigekassa

Valgusvaesel ajal tasub D-vitamiini tasemel silm peal hoida

Sügistalvisel perioodil, kui päike- sevalgust meie laiuskraadil napib, kipub inimesi kimbutama meie organismis väga olulist rolli täit- va D-vitamiini puudus, mis võib endast esmalt märku anda unisuse ning kõrgenenud vererõhu ja valu- tundlikkusega.

D-vitamiin on üks olulisematest vitamiinidest ning selle peamine funktsioon on kaltsiumi ja fosfori ainevahetuse reguleerimine ning luustiku hooldamine. Kui organis- mis on liiga vähe D-vitamiini, hal- veneb soolestikust kaltsiumi imen- dumine, mis tekitab omakorda

mitmeid terviseprobleeme - luude hõrenemist, hammaste lagunemist ja lihaste (sh südamelihase) funktsiooni halvenemist.

„Organism toodab D-vitamiini UVB kiirte toimel ise ja suvekuu- del piisab vajaliku koguse saavu- tamiseks päikese käes viibimisest. Sügisest kevadeni on aga Eesti laiuskraadil päikese UVB kiirguse intensiivsus liiga madal, et käivi- tada D-vitamiini tootmist organis- mis. Seetõttu tuleks kindlasti sel perioodil leida endale D-vitamiini lisaallikas kas kapslite, tablettide, spreide või tilkade näol,“ selgitas

Benu Apteei proviisor Margot Lehari.

Lisaks suvisele päikesele saab organism D-vitamiini ka toidust. Heaks D-vitamiini allikaks on ka- latooted, munakollane, maks ja ka- lamaksaõli. „Siiski tuleb silmas pi- dada, et toidus on D-vitamiini hulk piiritletud ja talvekuudel neist üksi ei pruugi piisata, et tagada organis- mis piisav tase,“ selgitas proviisor. Suurenenud D-vitamiini vajadus on sportlastel, tugevas ülekaalus olevatel inimestel, diabeetikutel ja erinevate krooniliste haiguste põdejal.

D-vitamiini manustamise puhul tuleks meele pidada, et oluline on järgida koguseid, kuna üleannus- tamine võib tervisele kasu asemel kahju teha. „Liigne D-vitamiin kehas võib viia kaltsiumi üleküllu- seni, mille sümptomiteks on südä- meklõppimine, liigete valulikkus, segasustunne, kõhukinnisus ja iiv- veldus,“ selgitas Lehari. „Kindlas- ti ei ole mõistlik igaks juhaks suuri koguseid D-vitamiini pikaajakselt tarvitada.“

Seetõttu tulekski oma D-vita- miini näidul silm peal hoida ning lasta vähemalt korra aastas D-vita-

miini taset vereprooviga kontrol- lida. „Kui näit on normist allpool, tuleks tarvitada D-vitamiini toidu- lisandeid ja peale nelja kuud teha uus analüüs, mille tulemuse alusel korrigeerida kogust,“ soovitas Le- hari.

Proviisori sõnul on Benu aptee- kides tehtud D-vitamiini testi- de tulemused viimase kahe aasta jooksul oluliselt paranenud. Kui varasemalt olid küllaltki sageda- sed näidud, mis jäid isegi alla 10 nmol/l kohta (norm: 75 nmol/l), siis tänavu jäävad madalai- mad mõõdetud tulemused 30-40

nmol/l piiridesse ning pooltel tes- tinutest on D-vitamiini tase korras.

D-vitamiini proovi saab teha perearsti juures, meditsiinilabo- rites ja Benu apteekides. D-vita- miini kiirtestiks apteegis on vaja vaid üks-kaks tilka sõrmeotsaverd ning vastus selgub 15 minutiga. Testimise päeval ei tohiks tarbida D-vitamiini sisaldavaid toiduli- sandeid ning süüa punast kala ega tarbida alkoholi, kuna need võivad mõjutada testi tulemusi. Samuti ei tohiks kaks tundi enne testi süüa ega juua.

Benu apteek

Suukooli missioon: et Eestis kasvaks rohkem tervete hammastega lapsi

Viimasest laste hammaste seisu-
korra kaardistamise uuringust sel-
gus, et Eesti laste suutervisealane
teadlikkus on suhteliselt madal ja
hambasõbralikke harjumusi lap-
sed kodust kaasa ei saa. Selleks, et
õpetada kõiki Eesti lapsi oma ham-
maste eest õigesti hoolt kandma,
on loodud Suukool, kes juba teist
õppeaastat järjest kutsub lasteae-
dasid osalema hambapesukampa-
nias ning on tänaseks valmis saa-
nud õpetliku hambapesulauluga.

Suukool tegeleb laste hamba-
haiguste ennetamisega ning koo-
litab eelkõige lapsi ja lapsevane-
maid suutervise eest õigesti hoolt
kandma. Suukooli eestvedajad
hambaarstid Anastassia Kuldmaa
ja Kati Vald ütlevad, et nende soo-
viks on jõuda kõikide vanusegrup-
pideni, alates rasedast naisest kuni
vanavanemateni välja, jõudmaks
ühiselt suure eesmärgini – et tu-
levikus kasvaksid Eestis tervete
hammastega lapsed.

Kuid selleks, et jõuda suurema
hulga lasteni, on Suukool oma
tegevustesse kaasanud ka laste-
aiaõpetajad, kes annavad lastele
nende kõige esimese hariduse.
Algusaastatel nõustati lapsi ja lap-
sevanemaid peamiselt kabinettides
ja käidi lasteaiadades loenguid pi-
dama. Kuid kõiki Eesti mudilasi
sel viisil hammaste eest hoolitse-
ma õpetada oli liiga tömahukas
ning kulukas. „Selleks, et suutervi-
se teemasid oleks õppeprogrammi
kerge lisada ja mänguliselt läbida,
koostasime metoodilise juhendi
lasteaiaõpetajale, mis aitab lisa-
da õppetõesse laste hammaste
tervisega seotud tegevusi terve
õppeaasta jooksul,“ räägib Suu-
kooli projektijuht dr Anastassia
Kuldmaa. Samuti jagab Suukool
projekti õpetlikke kinkematerjale
nii lasteaia- kui ka kooliõpetajate-
le ning oma ressurssidest lähtuvalt
käiakse lasteaiadades ja koolides
ka loenguid andmas.

Suukooli materjalide hulka kuu-
luvad ka animatsioonid ja videod.
Kuid alles hiljuti sai Suukool hak-
kama eriti vahva teoga, esitledes
Eesti esimest hambapesulaulu,
mille autoriks ja esitajaks on Stig
Rästa. „Hambapesulaul õpetab,
kuidas pesta hambaid ja aitab
muuta igapäevase hambapesu las-
tele lõbusamaks. Lustaka videoga

Suukooli hambapesulaul on leitav suukool.ee lehelt ning Suukooli YouTube'i kanalist: <https://youtu.be/eNkvveyR-GU>.

laul nii pikk, kui üks hambapesu
olema peaks,“ selgitavad Suukooli
eestvedajad.

**Kampaania töö
rahvusvahelise tunnustuse**
Suukooli tegevus on märgatud ka
väljaspool Eestit. Nimelt tunnus-
tas Ülemaailmne Hambaarstide
Liit (World Dental Federation) Suukooli
hambahaiguste ennetus-
tegevust Smile Award'iga. „See
on rahvusvaheline auhind, mis
antakse kord aastas üle hambaar-
stide liidule, kes edendab oma riigi
laste suutervist viies läbi tegevusi,
mis kaasavad võimalikult efek-
tiivselt suure osa ühiskonnast,“
selgitab Suukooli koordinaator dr
Kati Vald. Auhinda käis Suukool
vastu võtmas Ülemaailmsel Ham-
baarstide Liidu konverentsil San
Franciscos ning sellega kaasnes
ka auhinnaaraha 5000 Šveitsi franki
ennetustegevuse edendamiseks.

Suukoolile töi rahvusvahelise
tunnustuse üle-eestiline kampa-
nia „Hambad puhtaks“. Seitse
kuud kestnud kampaania eesmä-
rgiks oli pöörata tähelepanu laste
hambapesu harjumustele. Selleks
tuletasid 578 lasteaiaühma 1156
õpetajat igapäevaselt rohkem kui
11055 lapsele meelde, kui oluline
on hambaid pesta nii hommikul
kui ka õhtul. Kampaaniat saatis
edu – selles osales 49% Eesti las-
teaadadest ehk iga kuues lasteaia-
laps ning 83% õpetajatest leidis,
et laste hambapesu harjumused on
õppeaasta jooksul paranenud. Suu-

kool tänab kõiki kampaanias osa-
lenud lasteaiaõpetajaid, kes aitasid
lasteni sõnumit viia.

Oktoobris käivitus hambapesu-
kampaania taas, kandes seekord
nime „Suukool võitleb suukollide-
ga“. Kuigi kampaania on mõeldud
lasteaiadadele, soovivad Suukool
kampaaniast teavitada ka lapse-
vanemaid, sest kõige paremad
tulemused sünnivad koostöös.
„Selleks, et meil kasvaksid ter-
vete hammastega lapsed, peavad
kõik täiskasvanud – emad, isad,
vanaemad, vanaisad ja õpetajad –
ise eeskujuks olema ja lapsi juba
maast madalast õpetama õigesti
oma hammaste eest hoolt kandma.
Oluline on, et hambapesu muutuks
lapsele igapäevaseks ja loomuli-
kuks käitumiseks,“ sõnab dr Kuld-
maa.

Tervete hammaste 5 kuldreeglit
Lapse tervete hammaste nimel
saab palju ära teha just lapseva-

nem, olles lapsele heaks eeskujuks
ning kujundades tema tervisekäi-
tumist päris pisikesest peale. Dr
Vald ütleb, et kõige rohkem eksi-
vad Eesti lapsed ja täiskasvanud
hambapausi reegli vastu. „Ham-
baaukude peamine tekkepõhjus
on liiga sage söömine. Süüa tuleks
regulaarselt ning toidukordade vahel
pidada kolm tundi pausi. Pausi
ajal tuleks juua ainult puhast vett
ja maiustused süüa kohe toidukor-
ra lõpus“ õpetab dr Vald.

Dr Kuldmaa lisab, et eksitakse
ka hambapesu korrektsuse vastu ja
kõiki hambapindu ei pesta. „Ham-
bapesu on automaatne tegevus ja
tihti pestakse hambaid vähem kui
kaks minutit. Oluline on mõttega
asja juures olla, et kõik viis ham-
bapinda puhtaks saaksid ja selleks
on vajalik appi võtta ka hamba-
niit,“ selgitab dr Kuldmaa.

Võimalus, mida tasub kindlasti
tervete hammaste nimel kasuta-
da, on vähemalt kord aastas ham-
baarsti külastamine, mida saab
haigekassa lepingupartnerite juu-
res teha tasuta kuni lapse 19-aas-
taseks saamiseni. Kontrollige alati
üle, et valitud hambaarstil oleks
leping haigekassaga, vastasel ju-
hul tuleb teenuse eest tasuda täies
mahus lapsevanemal. Esimest
korda peaks hambaarsti külasta-
ma enne lapse 3. eluaastat. „Mida
varasemas eas alustada ennetavate
kontrollvisiitidega, seda suurema
tõenäosusega on meil tulevikus
rohkem tervete hammastega lap-
si,“ sõnavad dr Vald ja Kuldmaa.

Ave Jüriöö
Eesti Haigekassa avalike suhete ja
tervise edenduse spetsialist

SUUKOOLI VIIS IMELIHTSAT TERVETE HAMMASTE NIPPI NII LASTELE KUI KA NENDE VANEMATELE:

- 1 Toitu tervislikult
- 2 Janu korral joo vett
- 3 Pea söögikordade vahel vähemalt 3 tundi pausi
- 4 Pese hambaid 2 korda päevas vähemalt 2 minutit
- 5 Külasta hambaarsti kord aastas

Õnnitleme novembrikuu juubilare ja eakaid sünnipäevalapsi!

98

Maria Jeronen 21.11

93

Mahta Raie 11.11

Zoja Šukelt 18.11

Ülo Tuvikene 30.11

92

Johannes Kuusmik 3.11

Elsa Voolpriit 9.11

Vladimir Kend 15.11

Niina Belova 27.11

91

Anna Sorokina 4.11

Vilma Mikker 10.11

Maria Petrova 29.11

90

Eile-Savia Jakovleva 2.11

Jevgenia Lumi 3.11

Hilse Vesk 7.11

Leida Rausi 20.11

85

Tamara Koršunova 3.11

Karl-Johannes Rohtmets 26.11

80

Laine Helemets 4.11

Raissa Iila 6.11

Niina Normak 6.11

Helle Karon 8.11

Tiiu Käärrik 17.11

Georgi Mölder 26.11

Linda Pöld 28.11

75

Raisa Smirnova 18.11

Nikolay Malyshev 18.11

Õie Kolli 23.11

German Bauer 26.11

Vaike Tapner 30.11

Lüganuse valla kodanikel, kelle läheneb juubel (75, 80, 85, alates
90nest iga aasta) ja kes ei soovi avalikku õnnitlemist, tuleb sellest
teatada hiljemalt sünnipäevakuu alguses vallavalitsuse avalike
suhete spetsialisti telefonil 332 5840 või e-posti aadressil viivian.
pall@lyganuse.ee.

Autor ja lavastaja MARGUS MÖLL

JÕULUVANA KOTT

SONDA RAHVAMAJAS

21. detsembril kell 15:00

Jõulutrallis seiklevad

KAIDI KOPPEL AIRÉ PAJUR

IRINA RADIONOVA AARE SEPP

www.lendteater.ee

31. DETSEMBRIL
KELL 21.00
SONDA RAHVAMAJAS

AASTALÕPU TANTSUÕHTU

TANTSUKS MÄNGIB
ANSAMBL VANKER

ÕHTUT JUHIB
URMAS ARUOJA

MÖNUSAT MAITSEELAMUST PAKUB
SONDA KÕRTS

NB! ÜRITUS ON ILMA ILUTULESTIKUTA! HOIAME
LOODUST JA KODULOOMI!

ÜRITUS ON TASUTA

INFO JA REGISTREERIMINE
KARMEN.KORTS@LYGANUSE.EE
58188731

2. Advent

Ootame
2.advendi hommikule
Soonurme Raamatukogus

08.DETSEMBRIL
KELL 11.00

Kuulame kauneid jõululaule, krõbistame piparkooke,
räägime jõulujutte

Soonurme Külaselts

LÜHIDALT

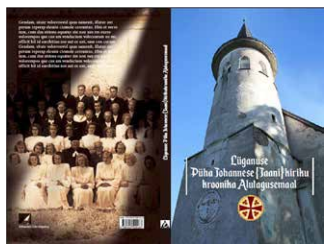
Lüganuse kiriku ja kihelkonna kroonikaraamat on valminud

Palju lugusid ja legende, mis on seotud endise Askaleaga ja Lüggenhuseni kihelkonnaga, leiab nüüd kindlamaid tunnustusi kokku pandud raamatus. Kroonikaraamatu aluseks on Lüganuse kiriku õpetajate Martin Closiuse ja Carl Ferdinand Siegmund Walteri koostatud käsikiri, mille on tõlkinud tuntud Virumaa kodulooürija August Martin ja lisatud õpetajate Bruno Hörschelmanni ja Johannes Selliovi poolt koostatud uurimistöö. Kroonika kirjeldab olusid ja sündmusi, mis said alguse peaaegu viissada aastat tagasi ning ulatub välja eelmise sajandi keskpaigani.

Ajaloosündmused ja ka erinevad kroonikad on alati seotud nende kirjutajate ning kindlasti ka valitseva riigikorra arusaamiste ja vaatevinklitega, millest tulenevalt võib kaugete aegade kirjeldusi esineda ka erinevates tõlgendustes. Mulle meenub lugu ühe kogukonna teadjamehest, kes pärimusi oma rahva ajaloost alustas alati öeldes: „Ma ei tea, kas see kõik just nii sündis, aga ma tean, et see on tõsi“. Küllap on selles ütlemises suur tõde sees, sest aastasadade kaugusel toimunud sündmused on ju minevik ning objektiivseid hinnanguid ja arvamusi möödanikule ei oska tänapäeva inimene ilmselt enam anda. Sellepärast võtkem ka seda raamatut kui väikest informatsiooni allikat, millest võib leida vastuseid päris paljudele küsimustele.

Raamatu presentatsioon toimub 1. advendipühapäeval 1. detsembril kell 12.30 Lüganuse pastoraadis koos väikese kohvilauaga.

Tõnis Tamm
Lüganuse kirik, koguduse diakon

Tõnis Tamm
Lüganuse kirik, koguduse diakon

SONDA MÄLUMÄNGUSARI „7“ III MÄNG

SONDA RAHVAMAJAS
11. DETSEMBRIL
KELL 19.00

OSALEMISTINGIMUSED:
- KUNI NELJALIIKMELINE VÕISTKOND
- VANUSEPIIRANG PUUDUB

25 KÜSIMUST TEEMADEL:
MUUSIKA, KUNST,
KIRJANDUS, AJALUGU,
LOODUSTEADUS, SPORT,
RIIGID JA POLIITIKA
VARIA, KODUKANT

Täpsem reglement: www.lyganuse.ee

Info karmen.korts@lyganuse.ee
581 88731

29. NOVEMBRIL
KELL 19.00
SONDA RAHVAMAJAS

Jaan Sööt

KONTSERT ON TASUTA!
MEELDIVATE KOHTUMISTENI!

KULTUURIKALENDER

1. detsember, kell 11.00 Lüganuse Ristija Johannese kirik
I advendi jumalateenistus

1. detsember, kell 16.00 Kiviõli kuuse juures
I advendi küünla süütamine

4. detsember, kell 15.00 Püssi Kultuurimaja
II advendi kontsert – Lüganuse Segakoor

11. detsember, kell 19.00 Sonda Rahvamaja
Sonda mälumängusari „7“ III mäng

14. detsember, kell 10.00 – 14.00 Püssi Kultuurimaja
Jõululaat

15. detsember, kell 13.00 Kiviõli Rahvamaja
III advendi kontsert – Kiviõli Rahvamaja vokaalinstrumentaalsambel

16. detsember, kell 18.00 Kiviõli Rahvamaja
Eakate klubi Ajaratas jõuluõhtu

18. detsember, kell 14.00 Maidla Rahvamaja
Eakate jõulupidu

21. detsember, kell 19.00 Püssi Kultuurimaja
Aastalõpu pidu venekeelsele elanikkonnale

21. detsember, kell 15.00 Sonda Rahvamaja
LENDTEATER lasteetendus „Jõuluvana kott“

26. detsember, kell 19.00 Lüganuse Ristija Johannese kirik
Jõulukontsert „Jõulu Duur“ – Evelin Samuel – Randvere, Johan Randvere (klaver), Marten Altrov (klarnet)

28. detsember, kell 20.00 Maidla Rahvamaja
Aastalõpu pidu

31. detsember, kell 21.00 Sonda Rahvamaja
Aastalõpu tantsuõhtu - ansambel „Vanker“, õhtujuht Urmas Aruoja
Kultuurikalendris on võimalikud muudatused, palun jälgige reklaami. Täpsem info valla kodulehel www.lyganuse.ee/kalender.

KIRIKUKALENDER

EELK Lüganuse Ristija Johannese kogudus

1. detsember, kell 11.00 Lüganuse kirik
Advendiaja 1. pühapäev. Kirikuaasta alguse missa.

1. detsember, kell 12.15 Lüganuse pastoraat
„Lüganuse kirikukroonika“ raamatu esitlus koos kohvilauaga.

8. detsember, kell 11.00 Lüganuse kirik
Advendiaja 2. pühapäeva missa

15. detsember, kell 12.00 Lüganuse kirik
Advendiaja 3. pühapäeva missa. Tänujumalateenistus koos Kiviõli kogudusega.
Teenib õpetaja Avo Kiir.

22. detsember, kell 11.00 Lüganuse kirik
Advendiaja 4. pühapäeva missa

24. detsember, kell 16.00 Lüganuse kirik
Püha Jõuluõhtu jumalateenistus.
Teenivad Tõnis Tamm ja Ulvar Kullerkupp.

25. detsember, kell 11.00 Lüganuse kirik
1. Jõulupüha missa. Jutlustab Ulvar Kullerkupp.
Koguduse jõulupidu.

26. detsember, kell 19.00 Lüganuse kirik
2. Jõulupüha kontsertjumalateenistus.
Esinevad Evelin Samuel-Randvere, Johan Randvere ja Marten Altrov.

31. detsember, kell 17.00 Lüganuse kirik
Vana-aasta ärasaatmise missa.

**II ADVENDI
KONTSERT**

LÜGANUSE SEGAKOOR
DIRIGENT
KEIO SOOMELT

**KÜLALISENA
MIRTEL PÕDRA**

PÜSSI KULTUURIMAJA
08.12.2019
KELL 15.00

OODATUD ON KÕIK
LAPSED VANUSES 5-7
AASTAT

**IGAL
NELJAPÄEVAL
KELL 16-17.00**

**LÜGANUSE
KULTUURIKESKUSE
PÜSSI
KULTUURIMAJAS**

**VÄIKELASTE
TRENNI-
LIIGUME!**

TEADLIKKUSE TÕSTAMINE LÄBI TERVISE
EDENDAMISE JA KEHALISE AKTIIVSUSE

OSALEMINE ON TASUTA*

MTÜ VIRUMAA
KOOSTÖÖKOGU

JÕULULAAT
Püssi
Kultuurimajas
14.12.2019
kell 10.00-14.00

Olete podatud ostama ja müüma!
Käsitöö, küpsetised, hoidised jne.
Müüate registreerimine
12. detsembrini
telef. 53345137 Virje

Maidla Rahvamajas
**LÜGANUSE
VALLA
PENSIONÄRIDE
JÕULUPIDU**
18.12.2019
**ALGUSEGA
KELL**
14.00-18.00

Väike isetegevusprogramm

**TUJU HOIAB ÜLEVAL
ANSAMBEL ZORBAS**

**PEOST OSAVÕTUKS JA BUSSI TELLIMISEKS
REGISTREERUMINE**
**VALLA PÄEVAKESKUSTES JA
PÜSSI RAAMATUKOGUS,**
HILJEMALT NELJAPÄEVAKS
12.12.2019